

Martinus Nijhoff

- ❖ Nijhoff - een modernist?
- ❖ Nijhoff & de vorm-vent discussie

leven & werk

Martinus Nijhoff (1894 den Haag – 1953 aldaar)

- ❑ afkomstig uit familie van uitgevers, boekhandelaren en bibliografen
- ❑ studeerde rechten in Amsterdam, Nederlands in Utrecht

oeuvre (belangrijke werken):

- ❑ poeziëbundels:
 - 1916 *De wandelaar*
 - 1924 *Vormen*
 - 1934 *Nieuwe gedichten*
- ❑ proza: 1927 *De pen op papier*
- ❑ belangrijk vertaalwerk: (Shakespeare, T.S.Eliot, Euripides)

-> na zijn dood: **Martinus Nijhoff Prijs voor vertalers** opgericht

<http://www.dichterinhetweb.nl/nijhoff.html>

Het lied der dwaze bijen

Een geur van hoger honing
verbitterde de bloemen,
een geur van hoger honing
verdreef ons uit de woning.

Die geur en een zacht zoemen
in het azuur bevrozen,
die geur en een zacht zoemen
een steeds herhaald niet-noemen,

ried ons, ach roekelozen,
de tuinen op te geven
riep ons, ach roekelozen,
naar raadselige rozen.

Ver van ons volk en leven
zijn wij naar avonturen
ver van ons volk en leven
jubelend voortgedreven.

Niemand kan van nature
zijn hartstocht onderbreken,
niemand kan van nature
in lijve de dood verduren.

Steeds heviger bezweken,
steeds helderder doorschienen,
steeds heviger bezweken
naar het ontwijkend teken,

stegen wij en verdwenen,
ontvoerd, ontlijfd, ontzworven,
stegen wij en verdwenen
als glinsteringen henen. –

Het sneeuwt, wij zijn gestorven,
huiswaarts omlaag gedwereld,
het sneeuwt, wij zijn gestorven,
het sneeuwt tussen de korven.

Impasse

Wij stonden in de keuken, zij en ik.
Ik dacht al dagen lang: vraag het vandaag.
Maar omdat ik mij schaamde voor mijn vraag
wachtte ik het onbewaakte ogenblik.

Maar nu, haar bezig ziend in haar bedrijf,
en de kans hebbend die ik hebben wou
dat zij onvoorbereid antwoorden zou,
vroeg ik: waarover wil je dat ik schrijf?

Juist vangt de fluitketel te fluiten aan,
haar hullend in een wolk die opwaarts schiet
naar de glycine door het tuimelraam.

Dan antwoordt zij, terwijl zij langzaam
druppelend water op de koffie giet
en zich de geur verspreidt: ik weet het niet.

<http://www.dichterinhetweb.nl/nijhoff.html>

Het kind en ik

Ik zou een dag uit vissen,
ik voelde mij moedeloos.
Ik maakte tussen de lissen
met de hand een wak in het kroos.

Er steeg licht op van beneden
uit de zwarte spiegelgrond.
Ik zag een tuin onbetreden
en een kind dat daar stond.

Het stond aan zijn schrijftafel
te schrijven op een lei.
Het woord onder de griffel
herkende ik, was van mij.

Maar toen heeft het geschreven,
zonder haast en zonder schroom,
al wat ik van mijn leven
nog ooit te schrijven droom.

En telkens als ik even
knikte dat ik het wist,
liet hij het water beven
en het werd uitgewist.

De moeder de vrouw

Ik ging naar Bommel om de brug te zien.
Ik zag de nieuwe brug. Twee overzijden
die elkaar vroeger schenen te vermijden,
worden weer burenen. Een minuut of tien
dat ik daar lag, in 't gras, mijn thee gedronken,
mijn hoofd vol van het landschap wijd en zijd –
laat mij daar midden uit de oneindigheid
een stem vernemen dat mijn oren klonken.

Het was een vrouw. Het schip dat zij bevoer
kwam langzaam stroomaf door de brug gevaren.
Zij was alleen aan dek, zij stond bij 't roer,
en wat zij zong hoorde ik dat psalmen waren.
O, dacht ik, o, dat daar mijn moeder voer.
Prijs God, zong zij, Zijn hand zal u bewaren.

Nijhoff en modernisme

□ Martinus Nijhoff is wel eens een modernist genoemd

-> **Wat is modernisme?**

- Verzamelnaam voor een aantal internationale stromingen in de cultuur van de eerste decennia van de 20e eeuw.
- Tot het modernisme worden gewoonlijk gerekend het expressionisme, het vitalisme, het fauvisme, het dadisme, het surrealisme, het futurisme, het kubisme, het constructivisme.
- **Kenmerkend voor het modernisme in de literatuur zijn het gebruik van niet-traditionele technieken (zoals bijvoorbeeld **montage** in de poëzie)**

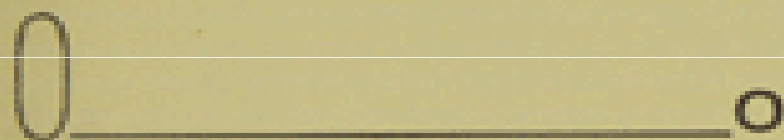
-> **Welke andere belangrijke modernist ken je?**

BOEM

PAUKESLAG

daar ligt alles

PLAT

voor razen vieten celli bassen koperen triangel

trommels PAUKEN

razen rennen razen rennen razen RENNEN

STOP!

drumst in volle slag hoeren slangen werpen zich op eerlike
mannen het gezin wankelt de fabriek wankelt

de eer wankelt ligt er

alle begrippen VALLLEN

HALT!

(uit vorige les)

Bezette stad (1921)

- ★ Invloed dadaïsme
 - ★ Collagetechnieken
 - ★ Readymades (bijv.: reclameteksten, kinderliedjes, etc.)
 - ★ Spot met bourgeoisie
 - ★ Klanknabootsingen
 - ★ Typografie!
-

Van Ostaijen en Nijhoff naast elkaar zetten?

- Nijhoff laat zich niet verleiden tot typografische vernieuwingen of experimenten met vrije vers (zijn gedichten zijn vaak in **sonnetvorm**),
 - maar zijn stijl nijgt na zijn eerste bundel steeds meer naar de **spreektaal**
 - Zijn gedichten zijn **vernieuwend qua inhoud** – hij breekt met de **romantische** traditie in de Nederlandse literatuur, hij ziet het gedicht als een **autonoom** object, los van zijn maker.
- => Nijhoff drukt een modern levensgevoel en een modern taalgevoel uit in versvormen die allesbehalve revolutionair zijn**
-

Willem Kloos (1859 – 1938): **de Nederlandse romantiek**

Ik ben een God in 't diepst van mijn gedachten,
En zit in 't binnenst van mijn ziel ten troon
Over mij zelf en 't al, naar rijksgeboôn
Van eigen strijd en zege, uit eigen krachten.
En als een heir van donkerwilde machten
Joelt aan mij op en valt terug, gevloôn
Voor 't heffen van mijn hand en heldere kroon:
Ik ben een God in 't diepst van mijn gedachten.
– En tóch, zo eindloos smacht ik soms om rond
Úw overdierb're leên den arm te slaan,
En, luid uitsnikkende, met al mijn gloed
En trots en kalme glorie te vergaan
Op úwe lippen in een wilden vloed
Van kussen, waar 'k niet langer woorden vond.

de poëtica: Nijhoff en

□ **De 'theorie van het Perzisch tapijtje':**

Niemand weet wie een bepaald perzisch tapijtje gemaakt heeft, niets weten we van diens leven en lotgevallen. En toch vinden we het mooi, als op zichzelf staand ding, los van de maker.

Zo behoort het ook met een gedicht te zijn.

...Van Ostaijen

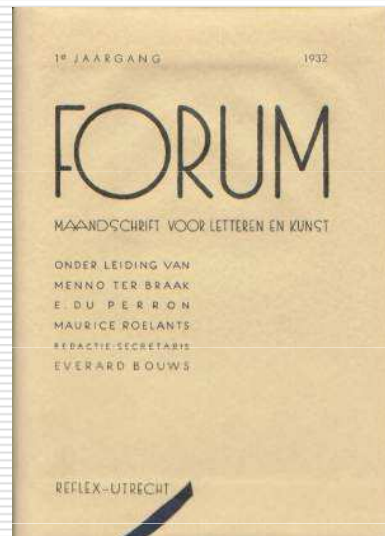
- (uit vorige les):
 - ★ “Niet de dichter is gewichtig, wel het gedicht.”
 - ★ “Het Ik blijft het hoogste goed, doch niet het Ik van de dichter, maar wel het Ik van het gedicht.”
 - ★ “Poëzie is woordkunst”
 - ★ “Innerlijke noodwendigheid”

 - “Ik wil dat de gedichten verschijnen als vrije organismen, zonder verband tot de schepper.”

 - Een gedicht hoort te zijn “als een schoone keramiek...”
-

vorm of **vent**?

- een literaire discussie tussen de twee oorlogen (Nederland, Vlaanderen)
- '**VENT**' -> het was toen gebruikelijk om de literaire werken te beoordelen op maatschappelijk **standpunt van de dichter**
- het tijdschrift *Forum*, dichters Menno ter Braak, E. du Perron

vorm of vent?

- -> de aanhangers van de 'vent'-idee richtten zich tegen wat ze als 'vormcultus' ervoeren van de dichters en critici als Martinus Nijhoff en Paul van Oostaijen

- **'VORM'** – poëzie moet **autonoom** zijn, literatuur wordt gezien als een losstaand gegeven
-